

**הכנה בבתי הספר התיכוניים לקראת בחינת הכניסה
הפסיכומטרית לאוניברסיטאות - סיכום סקר ארצי**

נעמי גפני

המרכז הארצי לבחינות ולהערכה

הכנה בבתי הספר התיכוניים לקראת בחינת הכניסה הפסיכומטרית לאוניברסיטאות - סיכום סקר ארצי

אחת הביקורות הנפוצות כנגד השימוש בבחינה הפסיכומטרית ככלי מיון למוסדות להשכלה גבוהה בארץ, היא שהצלחה בבחינה תלויה בקורס הכנה, ומאחר שמחירו של קורס הכנה הוא גבוה יחסית, רק בעלי האמצעים יכולים להרשות לעצמם להשתתף בו. מצב זה נחשב כמפלה את חסרי האמצעים אף כי מחקרים שונים בארץ ובעולם הראו שתרומת קורס הכנה לשיפור הציון מעבר לתרומה של התכוננות עצמית בעזרת ספרים המוצעים במחיר זול, היא קטנה יחסית (אללוף, 1995; שצמן ואורן, 1997). יחד עם זאת שאלת זמינותם של מקורות מידע ושל אמצעי ההכנה השונים לקראת הבחינה הפסיכומטרית לכל המועמדים, מעסיקה את מערכת החינוך בכלל ואת המרכז הארצי לבחינות ולהערכה בפרט. במיוחד, מטרידה השאלה הנוגעת לשוויון הזדמנויות, ובהקשר זה הכוונה היא למידה בה קורסי הכנה לקראת הבחינה זמינים לכלל הנרשמים לבחינה ללא קשר למצבם הכלכלי. אחד הפתרונות לבעיית חוסר האחידות, לפחות לכאורה, באמצעי ההכנה, הוא ארגון קורסי הכנה בבתי הספר על ידי מערכת החינוך. בדרך זו לכל התלמידים תינתן ההזדמנות להיחשף להכנה, ובכך תושג הוגנות מרבית כלפי כלל הנבחנים. ידוע ממקורות שונים (דיווחי נבחנים, מודעות בעיתונות) כי בתי ספר שונים מציעים לתלמידיהם להשתתף בקורסי הכנה שיוזמים גופים מסחריים שונים, וזאת בהנחה ניכרת בהשוואה למחיר קורס המאורגן מחוץ לבית הספר. עד כה תמונת המצב הכללית בתחום זה הייתה מעורפלת. המרכז הארצי לבחינות ולהערכה והמזכירות הפדגוגית של משרד החינוך יזמו סקר בבתי הספר התיכוניים במטרה לענות על השאלות הבאות (שאלון מצורף בסוף המסמך):

1. מהי שכיחות בתי הספר בהם מתקיים קורס הכנה?
2. מה השיקולים העיקריים המנחים מנהלי בתי ספר בהחלטה האם לקיים או לא לקיים קורס הכנה?
3. מה שיעור המשתתפים בקורס מקרב אלה שהוצע להם להשתתף בבתי ספר בהם מתקיים קורס הכנה?
4. האם היו תלמידים שלא השתתפו בקורס משום שלא עמדו בתשלום ומה שיעורם מכלל התלמידים להם הוצע הקורס?
5. האם הקורס סובסד, ואם כן, באיזה היקף ומי הגורם המסבסד?
6. על ידי מי נערך הקורס?
7. מהו היקף הקורס בשעות?
8. מהו מחיר הקורס?
9. האם מנהלי בתי הספר מעוניינים לקיים בבית הספר בחינה הדומה במתכונתה לבחינה הפסיכומטרית? מטרת בחינה זו לספק הזדמנות להתנסות בבחינה וכן לספק אומדן לציון בבחינה, אשר יוכל לסייע לתלמיד לקבל החלטות הנוגעות להמשך לימודים ולהתכוננות לבחינה האמיתית.

מהלך הסקר

השאלון חובר ואושר ע"י המרכז הארצי לבחינות ולהערכה וע"י המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך. הוא נשלח למנהלי בתי הספר התיכוניים מטעם המזכירות הפדגוגית ברבעון הראשון של 1997. התיכוניים שנכללו במחקר הם אלה אשר מגישים את תלמידיהם לבחינות הבגרות. בהגדרה זו נכללו בסך הכל 638 בתי ספר. 572 (שהם כ- 90% מסך כל בתי הספר) החזירו שאלונים מלאים עד לאפריל 1997. 133 בתי ספר מתוכם נמצאו כלא רלבנטיים לצורכי הסקר מהסיבות הבאות: בית הספר נסגר, בית הספר לא כולל את הכיתות הרלבנטיות (י"א ו/או י"ב), ישיבות שתלמידיהן לא ממשיכים את לימודיהם במסגרת האוניברסיטאות, בתי ספר שמנהליהם הצהירו כי תלמידיהם לא ניגשים לכל בחינות הבגרות וכי הבחינה הפסיכומטרית אינה רלבנטית עבורם. מספר בתי הספר שנכללו בניתוח הנתונים הוא 439.

התפלגות בתי הספר על פי המגזר והזרם היא:

216 תיכוניים יהודיים ממלכתיים

114 תיכוניים דתיים או ישיבות

61 תיכוניים ערביים

26 תיכוניים קיבוציים אזוריים

13 תיכוניים בדואיים

9 תיכוניים דרוזיים

תוצאות ודיון

שכיחות בתי הספר בהם מתקיים קורס הכנה

שכיחויות בתי הספר שבהם מתקיים ואלה שבהם לא מתקיים קורס הכנה, לפי מגזר וזרם מוצגות בלוח 1:

לוח 1

התפלגות בתי הספר שבהם מתקיים או לא מתקיים קורס הכנה, לפי מגזר וזרם (השכיחות היחסית מבוטאת באחוזים)

האם מתקיים קורס?	ממלכתי	דתי	ערבי	בדואי	דרוזי	קיבוצים	סך הכל
כן							
שכיחות	162	45	52	10	8	4	281
% בשורה	58	16	19	4	3	1	
% בטור	75	39	85	77	89	15	
% מסה"כ	37	10	12	2	2	1	64
לא							
שכיחות	53	66	9	3	1	22	154
% בשורה	34	43	6	2	1	14	
% בטור	25	58	15	23	11	85	
% מסה"כ	12	15	2	1	0.2	5	35
לא ידוע							
שכיחות	1	3	0	0	0	0	4
% בשורה	25	75	0				
% בטור	0.41	3	0				
% מסה"כ	0.23	0.68	0				1
סך הכל	216	114	61	13	9	26	439
שכיחות יחסית	49	26	14	3	2	6	100

הלוח מראה כי ב- 64% מסך כל בתי הספר מתקיים קורס הכנה. שכיחות בתי הספר במגזר הערבי שבהם מתקיים קורס היא הגבוהה ביותר (77%, 85%, ו- 89% בקרב הבדואים, הערבים והדרוזים, לעומת 75% ו- 39% בקרב התיכונים היהודיים הממלכתיים והדתיים בהתאמה). מתוך 154 בתי הספר שבהם לא מתקיים קורס, ב- 40 בתי ספר התקיים קורס בעבר והוחלט להפסיקו, וב- 106 בתי ספר לא התקיים קורס מעולם (שמונה בתי ספר לא התייחסו לשאלה הנוגעת לנושא זה). בתי הספר שבהם מתקיים קורס דיווחו על מספר השנים בהן הוא מתקיים. נתונים אלה מסוכמים בלוח 2:

התפלגות מספר השנים בהן מתקיים קורס בבית הספר

סה"כ	9	8	7	6	5	4	3	2	1	לא ידוע	
281	11	13	9	25	41	30	36	50	39	27	שכיחות
	4	5	3	9	15	11	13	18	14	10	%

ב- 45% מבתי הספר שבהם מתקיים קורס הוא מועבר לתלמידי כיתה י"ב, ב- 23% הוא מועבר לתלמידי כיתה י"א, וב- 32% הוא מועבר גם לתלמידי י"א וגם לתלמידי י"ב.
 ב- 90% מבתי הספר שבהם מתקיים קורס הוא נערך בחופש הגדול ו/או בתחילת שנת הלימודים.

השיקולים המנחים מנהלי בתי ספר בהחלטה האם לקיים או לא לקיים קורס הכנה בבית הספר
 מנהלי בתי הספר התבקשו לפרט את השיקולים שהנחו את החלטתם לקיים או לא לקיים קורס הכנה בבית ספרם. רבים מהמנהלים ציינו מספר שיקולים התומכים בהחלטתם. בודדים ציינו הן שיקולים התומכים בהחלטה לקיים קורס והן שיקולים התומכים בהחלטה שלא לקיים קורס.

השיקולים שאותם ציינו מנהלים כתומכים בהחלטה לקיים קורס הם לפי סדר שכיחותם (בסוגריים מצוינת השכיחות היחסית באחוזים מתוך סך בתי ספר שבהם מתקיים קורס):

שיקול	שכיחות
הקורס הוא מענה לבקשת התלמידים וההורים	131 (47%)
הקורס הוא חלק מהכנה להמשך לימודים	110 (39%)
הקורס בבית הספר זול יותר בהשוואה לקורסים אחרים	99 (35%)
הקורס בבית הספר מתקיים כאשר התלמיד הוא בשיא יכולתו	53 (19%)
הקורס בבית הספר יותר מבוקר מאשר קורסים אחרים	28 (10%)
הקורס תורם ללימודי בית הספר	21 (7%)
הקורס מאפשר לתלמיד לקבל מידע על מצבו לצורך קבלה לאוניברסיטאות	10 (3.5%)
הקורס מעודד תלמידים שלא היו ניגשים באופן עצמאי לבחינה	9 (3%)
הקורס מעלה את תדמית בית הספר	7 (2%)

התפלגות השכיחויות של השיקולים השונים לא נמצאה שונה עבור הקבוצות השונות: שלושת השיקולים הראשונים הם השכיחים ביותר בכל המגזרים והזרמים. השיקולים שאותם ציינו מנהלים כתומכים בהחלטה לא לקיים קורס הם לפי סדר שכיחותם (בסוגריים מצוינת השכיחות היחסית באחוזים מתוך סך בתי ספר שבהם לא מתקיים קורס):

שיקול	שכיחות
עומס לימודים רב אינו מאפשר קיום קורס	47 (31%)
הקורס יקר מדי	37 (24%)
מספר התלמידים אינו מצדיק קיום קורס	23 (15%)
אין מספיק עניין בקורס מצד התלמידים	20 (13%)
הקורס מקשה על הלימודים השוטפים	19 (12%)
הכנה לבחינה הפסיכומטרית אינה נמנית על תפקידי בית הספר	14 (9%)
אין טעם כי המרחק בזמן בין הקורס ללימודים רב מדי	8 (5%)
פריסה גיאוגרפית רחבה של התלמידים אינה מאפשרת לארגן קורס	7 (5%)
מורי הקורס אינם "רציניים" מספיק	4 (3%)
אין הוכחה לכך שכדאי ללמוד בקורס דווקא ב- י"ב	2 (1%)

השיקול השכיח ביותר בהחלטה לא לקיים קורס הוא עומס לימודים רב. מנהלי בתי הספר הדתיים והקיבוציים מנו אותו בשכיחות רבה יחסית (38% ו- 41% בהתאמה, לעומת 25% בלבד מקרב מנהלי בתי הספר הממלכתיים ואף לא אחד ממנהלי בתי הספר במגזר הערבי). שיקול המחיר היה גורם מכריע במגזר הערבי בבתי הספר אשר החליטו לא לקיים קורס; עם זאת יש לזכור כי במגזר זה שכיחותם של בתי הספר אשר לא מקיימים קורס נמוכה יחסית. כרבע ממנהלי בתי הספר שלא מקיימים קורס מציינים את מחיר הקורס כגורם לכך. על מנת לבדוק את הקשר בין קיום קורס לבין הרמה החברתית-כלכלית של תלמידי בית הספר (כפי שאופיינה ע"י המנהל על סולם בן חמש דרגות: מ- 1 - נמוכה ועד 5 - גבוהה) הושוותה התפלגות הרמה החברתית-כלכלית בקרב בתי הספר שמקיימים קורס לאלה שאינם מקיימים קורס. נתונים אלה מוצגים בלוח 3:

לוח 3

התפלגות הרמה החברתית-כלכלית בקרב בתי הספר שמקיימים ושלא מקיימים קורס (בסוגריים אחוז מתוך השורה)

רמה כלכלית של רוב התלמידים בבית הספר							
סה"כ	לא ידוע	1 - נמוכה	2	3	4	5 - גבוהה	
קורס	11 (4%)	14 (5%)	39 (14%)	146 (52%)	64 (23%)	7 (2%)	
אין קורס	8 (5%)	6 (4%)	30 (19%)	69 (45%)	34 (22%)	7 (5%)	
סה"כ	17	22	69	215	98	14	

ניתן לראות כי התפלגות הרמה הכלכלית כפי שאופיינה ע"י מנהלי בתי הספר אינה שונה באופן משמעותי עבור בתי הספר שבהם מתקיים קורס ועבור אלה אשר אינם מקיימים קורס, וזאת מעבר לכל המגזרים והזרמים. על מנת לבדוק ביתר יסודיות את הקשר בין הרמה החברתית-כלכלית לבין קיום הקורס חושב ממוצע הדרוגים של הרמה הכלכלית שניתנו ע"י המנהלים, וזאת עבור כל אחד מהזרמים והמגזרים ובחלוקה לבתי ספר שמקיימים קורס ושאינם מקיימים אותו (ראה לוח 4).

לוח 4

ממוצעים וסטיית תקן של דרוגי המנהלים לרמה הכלכלית-חברתית של רוב תלמידי בית הספר לפי מגזר, זרם, וקיום קורס

מגזר, זרם	מתקיים קורס		לא מתקיים קורס		סה"כ
	N	ממוצע	סטיית תקן	N	
ממלכתי	162	3.16	0.76	53	2.91
דתי	45	2.96	1.13	66	3.11
ערבי	52	2.74	0.56	9	2.56
בדואי	10	2.30	0.94	3	1.67
דרוזי	8	3.50	0.53	1	1.00
קיבוצי	4	4.00	-----	22	3.55
סה"כ	281	3.04	0.83	154	3.02

בלוח 4 ניתן לראות כי כאשר בוחנים כל קבוצה בנפרד, ממוצע דרוג הרמה החברתית כלכלית נמוך יותר, בדרך כלל, בבתי הספר שבהם לא מתקיים קורס, למעט עבור בתי הספר הדתיים שם התופעה היא דווקא הפוכה.

שיעור המשתתפים בקורסים בבתי הספר שבהם מתקיים קורס

המנהלים נשאלו מה שיעור התלמידים המשתתפים בקורס מקרב אלה שהוצע להם להשתתף. הם התבקשו לסמן אחת מהתשובות הבאות:

1 - כרבע; 2 - כמחצית; 3 - כשלושת רבעי; 4 - כמעט כולם.
 לוח 5 מציג את התפלגות המשתתפים בקורס מקרב אלה שהוצע להם להשתתף, לפי מגזר וזרם.

לוח 5

התפלגות שיעורי המשתתפים באחוזים (שכיחות בשורה הראשונה בכל גוש) בקורס מקרב אלה שהוצע להם להשתתף, לפי מגזר וזרם

סה"כ	4	3	2	1	לא ידוע	
162	15	6	43	89	9	ממלכתי
	9	4	27	55	6	שורה
	50	30	60	62	56	טור
58	5	2	15	32	3	כולם
45	8	7	10	15	5	דתי
	18	16	22	33	11	שורה
	27	35	14	10	31	טור
16	3	2	4	5	2	כולם
52	5	5	13	29	0	ערבי
	10	10	25	56		שורה
	17	25	18	20		טור
19	2	2	5	10		כולם
10	1	0	5	3	1	בדואי
	10		50	30	10	שורה
	3		7	2	6	טור
4	0.4		2	1	0.4	כולם
8	0	1	1	6	0	דרוזי
		13	13	75		שורה
		5	1	4		טור
3		0.4	0.4	2		כולם
4	1	1	0	1	1	קיבוצי
	25	25		25	25	שורה
	3	5		1	6	טור
1	0.4	0.4		0.7	0.4	כולם
281	30	20	72	143	16	סה"כ
100	11	7	26	51	6	

בלוח ניתן לראות כי בכמחצית מבתי הספר המקיימים קורס רק רבע מאלה שמוצע להם להשתתף בו אכן משתתפים בו בפועל. רק ב- 11% מבתי הספר שבהם מתקיים קורס, כמעט כל התלמידים

שלהם הוצע הקורס בחרו להשתתף בו בפועל. שיעורי ההשתתפות בקורס מהגבוהים ביותר לנמוכים ביותר היו: בבתי הספר הקיבוציים, דתיים, בדואיים, ערביים, ממלכתיים, ודרוזיים. בבתי הספר בקיבוצים, שבהם מתקיים קורס, שיעור ההשתתפות של התלמידים היה גבוה יחסית (ב- 43% מבתי הספר בקיבוצים, שבהם מתקיים קורס, שיעור ההשתתפות היה לפחות 75% לעומת 33% מבתי הספר הדתיים ורק 13% מבתי הספר הממלכתיים).

האם היו תלמידים שלא השתתפו בקורס משום שלא עמדו בתשלום, ומה שיעורם מקרב אלה שהקורס הוצע להם?

על השאלה אם היו תלמידים שלא השתתפו בקורס משום שלא עמדו בתשלום ענו 262 בתי-ספר. מתוכם 38% (99 בתי ספר) ענו בחיוב ו- 62% (163 בתי ספר) ענו בשלילה. במגזר היהודי שיעורי המשיבים בחיוב היו: 33%, 0%, ו- 25% עבור הזרם הדתי, קיבוצי, וממלכתי בהתאמה. במגזר הערבי שיעורי המשיבים בחיוב היו: 80%, 65%, ו- 88% עבור הבדואים, ערבים, ודרוזים בהתאמה.

תשעים וארבעה מנהלים (שהם כ- 95% מתוך אלה שבבית ספרם היו תלמידים שלא השתתפו בקורס משום שלא עמדו בתשלום) טענו שלפחות רבע מהתלמידים שלהם הוצע הקורס לא עמדו בתשלום ולכן לא השתתפו בקורס. במגזר היהודי ממלכתי היה אחוז גדול יחסית של מנהלים, אשר טענו כי מתוך כל התלמידים שהוצע להם להשתתף בקורס ושלא השתתפו בו, כ- 75% לא השתתפו משום שלא עמדו בתשלום (21% לעומת 0% במגזר הדרוזי, הבדואי והקיבוצי, ו- 9% במגזר הערבי).

האם הקורס סובסד ע"י גורם כלשהו?

מאתים ששים ושישה מנהלים מתוך 281 שבבית ספרם מתקיים קורס ענו לשאלה האם הקורס סובסד ע"י גורם כלשהו. שלושים אחוזים (81 מנהלים) מתוכם ענו בחיוב. אחוזי המשיבים בחיוב בקרב המנהלים לפי זרם ומגזר היו: 80% - בדואי, 67% - קיבוצי, 43% - דרוזי, 40% - דתי, 25% - ממלכתי, 21% - ערבי. סביר להניח כי מספר הקורסים המסובסד נמוך מהמצוין לעיל, שכן חלק מהמנהלים ציינו כי הקורס סובסד ע"י הגורם שערך את הקורס וסבסוד זה לא נכלל בהגדרת הסבסוד שהתכוונו אליה. חמישים ושלושה בתי ספר סובסדו ע"י גופים ציבוריים כמו פרויקט שיקום שכונות, עירייה או מועצה, עליית הנוער, אגף שחר, או עמותה מקומית כלשהי. עבור שאר בתי הספר המנהלים ציינו הנחות מטעם הגוף המנהל את הקורס, הורים, ובית הספר עצמו כגורמים מסבסדים. מחצית מבתי הספר שצינו כי סובסדו במגזר היהודי ממלכתי, סובסדו ע"י עליית הנוער. בבתי ספר אלה לומדים בעיקר עולים חדשים, והקורסים נועדו להם. שני מנהלי בתי ספר במגזר הדרוזי דיווחו כי סובסדו ע"י מועצה מקומית; עשרה מנהלי בתי ספר בזרם הממלכתי דיווחו כי הקורסים סובסדו ע"י פרויקט שיקום שכונות (2), עירייה או מועצה (6), או אגף שחר (2); במגזר הערבי סובסדו 11 בתי ספר ע"י פרויקט שיקום שכונות או ע"י המועצה המקומית.

ע"י מי נערך הקורס?

מכון ההכנה שפועל במספר בתי הספר הגדול ביותר הוא מכון "קידום". מכון זה פועל לבדו ב- 151 בתי ספר מתוך 266 שהתייחסו לשאלה ע"י מי נערך הקורס. המכון פועל לצד מכון אחר או

לסירוגין בעוד 44 בתי ספר. בסך הכל "קידום" פועל בכ- 74% מכלל בתי הספר שבהם מתקיים קורס הכנה. שאר המכונים המקיימים קורס הם: HQ (24, מהם ב- 7 עם קידום); ידע (9 בתי ספר); אנקורי (8 בתי ספר); מכון שחר (7 בתי ספר); אומרית (5 בתי ספר); מורה מבית הספר (4 בתי ספר); הצלחה (4 בתי ספר); לחמן (3 בתי ספר).

מה היה היקף הקורס בשעות בסה"כ?

ממוצע מספר השעות שבהן נערך הקורס כפי שדווח ע"י 206 בתי ספר הוא כ- 88 שעות. ב- 95% מבתי הספר אורך הקורס אינו עולה על 150 שעות. ב- 56% מבתי הספר אורך הקורס נע בין 50 ל- 90 שעות.

מה היה מחיר הקורס לתלמיד בפעם האחרונה שהועבר?

ממוצע מחיר הקורס כפי שדווח ע"י 244 בתי ספר הוא 728 ש"ח. המחיר נע בין 100 ש"ח ל- 1900 ש"ח. התפלגות מחיר הקורס לפי הרמה הכלכלית מסוכמת בלוח 6.

לוח 6

התפלגות ממוצע מחיר הקורס לפי הרמה הכלכלית חברתית של בית הספר

מחיר ממוצע בש"ח	N	רמה כלכלית-חברתית
678	11	1 - נמוכה
645	32	2
739	130	3
725	55	4
857	6	5 - גבוהה

ניתן לראות כי בשלוש הרמות הגבוהות מחיר הקורס נוטה להיות גבוה יותר מאשר בשתי הרמות הנמוכות. מחירים ממוצעים של הקורס במגזרים השונים הם: 811 ש"ח - דרוזי, 748 ש"ח - ערבי, 717 ש"ח - קיבוצי, 674 ש"ח - דתי, 737 ש"ח - ממלכתי, ו- 638 ש"ח - בדואי.

עריכת בחינה מקדימה במהלך הלימודים

המנהלים נשאלו האם הם מעוניינים לקיים בבית הספר בחינה הדומה במתכונתה לבחינה הפסיכומטרית. מטרתה של בחינה זו לספק הזדמנות להתנסות וכן לספק אומדן לציון בבחינה, אשר יוכל לסייע לתלמיד לקבל החלטות הנוגעות להמשך לימודים ולהתכוננות לבחינה האמיתית. 360 מנהלים השיבו בחיוב על שאלה זאת (83% מכלל בתי הספר הרלבנטיים). מבין בתי הספר שבהם מתקיים קורס השיבו בחיוב לשאלה כ- 90% מהמנהלים. כ- 79% מהמנהלים שאינם מקיימים קורס בבית ספרם השיבו גם הם בחיוב להצעה לקיים בחינת התנסות. שיעורי המנהלים המעוניינים לקיים בחינת התנסות בקבוצות השונות הם: 100% - בדואי, 100% - דרוזי, 90% - ערבי, 84% - ממלכתי, 76% - דתי, ו- 65% - קיבוצי. המסקנה המתבקשת היא כי יש לפעול על מנת לאפשר קיומה של בחינת התנסות בבתי הספר המעוניינים בכך.

סיכום

הסקר מצביע על כך שכשני שלישי מכלל בתי הספר שעבורם הכנה לבחינה הפסיכומטרית רלבנטית, מקיימים קורס הכנה לקראת הבחינה בבית ספרם. ברוב בתי הספר ארגון הקורס הוא מענה לבקשת תלמידים והורים שרואים בו חלק מהכנה להמשך לימודים. היתרונות העיקריים של קורס במסגרת בית הספר הוא היותו זול בהרבה מהקורסים המוצעים מחוץ לבית הספר וכן בכך שהקורס מתקיים כאשר התלמיד הוא בשיא כושרו ויכולתו.

השיקולים המרכזיים של מנהלי בתי הספר שבהם לא מתקיים קורס הכנה הם: עומס לימודים רב ומחיר גבוה מידי. התוצאות הצביעו על כך שהרמה החברתית-כלכלית של בתי הספר שמקיימים קורס גבוהה מעט מהרמה של אלה אשר אינם מקיימים קורס. קשר זה נמצא עבור כל אחד מהמגזרים והזרמים שנבדקו. עם זאת, דווקא באותם מגזרים הידועים כבעלי רמה חברתית-כלכלית נמוכה יחסית, אחוז בתי הספר המקיימים קורס גבוה יותר מאשר בקרב המגזרים המבוססים יותר.

בשל סיבות שונות רק כרבע עד מחצית מהתלמידים שלהם מוצע הקורס בוחרים להשתתף בו. בכשליש מבתי הספר הממלכתיים יהודיים ובכ- 80% מבתי הספר במגזר הערבי המקיימים קורס, צויין מחיר הקורס כאחת הסיבות לכך שחלק מהתלמידים שלהם מוצע הקורס אינם משתתפים בו.

בשליש מבתי הספר הקורס מסובסד ע"י גורמים שונים כעירייה, מועצה מקומית ועמותות שונות. שיעורי בתי הספר המסובסדים גדולים יותר בקרב הזרם הדתי, קיבוצי, ובדואי, וקטנים יחסית בקרב המגזר הערבי והממלכתי.

לסיכום, רוב מנהלי בתי הספר מקיימים קורס בבית ספרם. אלה אשר בוחרים לא לקיים קורס עושים זאת בעיקר מטעמים של עומס לימודים. הרוב המכריע של המנהלים, הן אלה אשר בבית ספרם מתקיים קורס והן אלה אשר בבית ספרם לא מתקיים קורס, מצדדים בקיומה של בחינת התנסות בבתי הספר. על המרכז הארצי לבחינות ולהערכה לדון בדרך היעילה ביותר על מנת לספק משאלה זו.

מקורות

אללוף, א. (1995). השפעת הכנה על תוקף ניבוי של מבחנים למדידת כשרי למידה. חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה. האוניברסיטה העברית בירושלים.
שצמן, ק. ואורן, כ. (1977). התועלת של קורסי הכנה לבחינה הפסיכומטרית בהשוואה להכנה עצמית. דוח המרכז 232. מרכז ארצי לבחינות ולהערכה, ירושלים.